Drumul spre Wigan Pier

Traducere din limba engleză
și note de Lavinia Branișteș

POLIROM
2019

Când ai un sfert de milion de mineri în șomaj, nu pare deloc ciudat că Alf Smith, un miner care locuiește în mahalalele din Newcastle, n-are de lucru. Alf Smith e doar unul dintre cei două sute cincizeci de mii, e doar o unitate statistică. Dar nici unei ființe umane nu-i vine ușor să se perceapă pe sine ca o unitate statistică. Atâta vreme cât Bert Jones de peste drum are un loc de muncă, Alf Smith o să se simtă dezonorat, o să se considere un ratat. De aici vine și senzația aceea îngrozitoare de neputință și disperare, care probabil că e partea cea mai oribilă a șomajului – iar mult mai oribilă decât orice lipsuri, mai oribilă decât faptul demoralizant că ești silit să stai degeaba –, iar singurul lucru mai oribil decât șomajul e degradarea fizică a copiilor lui Alf Smith, născuți în vreme ce părinții lor trăiau din ajutoare sociale. Toți cei care au văzut piesa lui Greenwood *Love on the Dole*[1] își amintesc, probabil, momentul odios în care bietul muncitor nevoiaș și sărac cu duhul bate în masă și strigă: „O, Doamne, dă-mi ceva de lucru!". Nu era o exagerare dramatică, ci o replică din viața reală. Strigătul respectiv probabil că s-a auzit, cu exact aceste cuvinte, în zeci, ba chiar sute de mii de gospodării din Anglia ultimilor cincisprezece ani.

---

1. *Love on the Dole* (*Dragoste din ajutoare*) este un roman din 1933 al lui Walter Greenwood (1903-1974), având ca temă sărăcia în care trăia clasa muncitoare în nordul Angliei în anii '30 ai secolului trecut. Romanul a fost adaptat pentru scenă de Ronald Gow în 1934.

Dar să nu mă mai gândesc – sau cel puțin nu atât de mult. Ideea de bază e că oamenii au încetat să se mai chinuie singuri fără nici un rost. La urma urmei, chiar și cei din clasa de mijloc – da, chiar și membrii cluburilor de bridge din orașele de provincie – încep să fie conștienți că șomajul există. Până și discuțiile de tipul „Dragă, eu *nu cred* toate bazaconiile astea despre șomaj. Păi, săptămâna trecută am avut nevoie de un om care să ne curețe grădina și pur și simplu n-am găsit pe nimeni. *Nu vor* să muncească, asta e!", pe care le auzeai acum cinci ani în fiecare salon de ceai decent, s-au redus simțitor. În ceea ce-i privește pe cei din clasa muncitoare, au acumulat mult mai multe cunoștințe economice. Cred că aici contribuția ziarului *Daily Worker* este enormă: influența pe care o exercită depășește cu mult aria sa de distribuție. Dar, în orice caz, lecția le-a intrat oamenilor bine în cap, nu numai pentru că șomajul e atât de răspândit, ci și pentru că durează de atâta vreme. Când oamenii trăiesc din ajutoare sociale ani la rând, ajung să se obișnuiască cu situația, iar încasarea ajutorului, deși e în continuare neplăcută, nu mai pare ceva atât de rușinos. Astfel vechiul și independentul reflex de a te teme să nu ajungi la azilul săracilor începe să slăbească, tot astfel cum vechea teamă de îndatorare slăbește grație sistemului de cumpărare în rate. În mahalalele din Wigan și Barnsley am văzut toate tipurile de privațiuni, dar probabil că am văzut mult mai puțină sărăcie *conștientă* decât aș fi văzut acum zece ani. Cel puțin oamenii au înțeles că șomajul e un

fenomen care nu ține de ei. Acum nu doar Alf Smith a rămas fără loc de muncă: nici Bert Jones nu mai are de lucru și, după ce au fost dați afară, ambii au rămas „afară“ ani la rând. Și cu totul altfel se simt lucrurile atunci când toată lumea e în aceeași situație.

Așadar, există comunități întregi care s-au împăcat cu ideea că trăiesc din ajutoarele de la PAC. Și ceea ce cred eu că este admirabil – și, poate, chiar dătător de speranță – e faptul că au reușit să trăiască astfel fără să se destrame spiritual. Un om din clasa muncitoare nu se prăbușește sub povara sărăciei așa cum s-ar întâmpla cu cineva din clasa de mijloc. Să ne gândim, de exemplu, că muncitorii nu au nici o problemă să se căsătorească dacă trăiesc din ajutoare. Practica le sâcâie pe doamnele în vârstă din Brighton, dar dovedește că oamenii au un simț al realității esențial: își dau seama că dacă îți pierzi locul de muncă, nu înseamnă că încetezi să fii o ființă umană. Așa se face că, într-un fel, în zonele cu probleme lucrurile nu sunt atât de rele pe cât ar putea să fie. Viața e în continuare cât de cât normală, de fapt mai normală decât am avea dreptul să ne așteptăm. Familiile au fost sărăcite, dar sistemul familial nu s-a prăbușit. Ca urmare, oamenii trăiesc o versiune mai redusă a fostei lor vieți. În loc să clocotească de furie împotriva destinului, și-au făcut situația tolerabilă reducându-și standardele.

Dar nu-și reduc neapărat standardele renunțând la produsele „de lux“ și concentrându-se pe strictul necesar, ci mai degrabă invers – și

așa e și firesc, dacă stai să te gândești mai bine. Așa se face că, într-un deceniu de criză economică fără precedent, consumul produselor ieftine „de lux“ a sporit. Cele două domenii în care probabil că diferența s-a simțit cel mai mult în perioada de după război au fost industria cinematografică și producția de masă a hainelor elegante ieftine. Tânărul care termină școala la paisprezece ani și-și ia o slujbă fără perspective pierde acea slujbă la douăzeci de ani și probabil că va rămâne șomer toată viața, dar cu două lire și zece șilingi își poate cumpăra în rate un costum care, pentru câtva timp și de la o oarecare distanță, arată de parcă ar fi fost croit pe Savile Row[1]. O tânără poate arăta ca dintr-o revistă de modă la un preț chiar mai mic. Poate că ai în buzunar doar un penny și jumătate și nici o perspectivă în viață, poate că pentru tine acasă înseamnă colțul unui dormitor muced, dar în hainele tale cele noi poți să stai la colțul străzii și să visezi cu ochii deschiși că ești Clark Gable sau Greta Garbo, iar asta compensează multe altele. Și chiar și acasă mai găsești de obicei o cană de ceai – o „cană bună de ceai“ – și tata, care nu mai are serviciu din 1929, e fericit o vreme, fiindcă are un pont sigur la cursele de cai.

După război comerțul a trebuit să se adapteze pentru a răspunde nevoilor oamenilor insuficient plătiți și insuficient hrăniți, rezultatul fiind acela că un produs care odinioară

1. Stradă în Mayfair, în centrul Londrei, cunoscută pentru atelierele de croitorie de lux.

era considerat de lux a ajuns în zilele noastre, aproape inevitabil, mai ieftin decât un produs de strictă necesitate. O pereche de pantofi simpli, dar rezistenți, costă cât două perechi de pantofi extrem de eleganți. Cu prețul unei cine bogate poți cumpăra acum un kilogram de dulciuri ieftine. Cu trei penny nu poți cumpăra prea multă carne, dar poți cumpăra o mulțime de cartofi prăjiți cu pește. O jumătate de litru de lapte costă trei penny și până și berea „slabă" costă patru penny, dar aspirine poți să iei șapte la un penny și poți să storci patruzeci de căni de ceai dintr-o pungă de ceai de o sută de grame. Și, mai presus de toate, există pariurile, jocurile de noroc, cele mai ieftine produse de lux. Chiar și oamenii care mai au puțin și mor de foame își pot cumpăra un strop de speranță pe câteva zile („un motiv să trăiești", cum spun ei) atunci când joacă un penny la loto. Jocurile de noroc în formă organizată aproape că au ajuns azi la statutul unei mari industrii. Să ne gândim, de exemplu, la un fenomen precum cel al pariurilor la fotbal, cu o cifră de afaceri de aproximativ șase milioane de lire pe an, care provin aproape în întregime din buzunarele celor din clasa muncitoare. S-a întâmplat să fiu în Yorkshire când Hitler a ocupat iarăși Renania. Hitler, Locarno, fascismul și amenințarea războiului abia dacă au trezit un dram de interes în zonă, dar decizia Federației de Fotbal de a nu mai publica în avans datele la care vor avea loc meciurile (într-o încercare de a potoli febra pariurilor) a stârnit o furie cruntă în tot comitatul Yorkshire. Și apoi mai

e și spectacolul bizar al electricității moderne, care aduce o ploaie de miracole peste niște oameni cu burțile lipite de spinare. Poate că tremuri toată noaptea fiindcă nu ai plapumă, dar dimineața poți să te duci la biblioteca publică și să citești știrile transmise prin telegraf, special pentru tine, din San Francisco și Singapore. Douăzeci de milioane de oameni sunt subnutriți, dar, practic, toată lumea din Anglia are acces la un aparat de radio. Ceea ce am pierdut la nivelul alimentației am câștigat în domeniul electricității. Segmente întregi ale clasei muncitoare, care au fost prădate de tot ce le este cu adevărat necesar, sunt compensate parțial cu bunuri „de lux" ieftine, care atenuează durerea la nivelul superficial al traiului cotidian.

Vi se par dezirabile toate acestea? Mie nu. Dar probabil că ajustarea psihologică care e limpede că o face în acest moment clasa muncitoare este cea mai bună soluție în condițiile date. Oamenii aceștia n-au devenit revoluționari și nici nu și-au pierdut stima de sine, doar și-au domolit furia și au acceptat că va trebui să se descurce cât pot de bine luându-și drept reper cartofii prăjiți cu pește. Alternativa ar fi Dumnezeu știe ce chinuri și dureri interminabile sau poate chiar unele tentative de insurecții, care într-o țară guvernată atât de dur precum Anglia ar duce doar la masacre inutile și la un regim de represiune sălbatică.

Desigur că proliferarea produselor ieftine de după război a fost un fenomen foarte binevenit pentru conducătorii noștri. Cartofii prăjiți cu pește, ciorapii sintetici, conservele de